

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.

Ефективна економіка. 2022. № 7.

DOI: 10.32702/2307-2105.2022.7.1

УДК: 339.92:339.97:339.98

Н. В. Резнікова,

д. е. н., професор, професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин, НН інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID ID: 0000-0003-2570-869X

Д. М. Русак,

д. е. н., доцент, професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин, НН інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID ID: 0000-0001-6603-0761

О. А. Іващенко,

к. е. н., доцент, завідувач кафедри економіки та менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, Національна академія статистики, обліку і аудиту

ORCID ID: 0000-0002-8490-778X

**ПАСТКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇН ТА ВИХОДУ ІЗ РЕЦЕСІЇ:
ІНСТРУМЕНТИ КОРЕКЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КОН'ЮНКТУРИ ТА
ЕЛІМІНУВАННЯ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ НАСЛІДКІВ ВІЙНИ В УКРАЇНІ**

N. Reznikova,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of World Economy and International Economic Relations, Educational and Scientific Institute of International Relations Taras Shevchenko National University of Kyiv

D. Rusak,

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of World Economy and International Economic Relations, Educational and Scientific Institute of International Relations Taras Shevchenko National University of Kyiv

O. Ivashchenko,

PhD in Economics, Associate Professor, Head of the Department of Economics and Management of Foreign Economic Activities, National Academy of Statistics, Accounting and Audit

**TRAPS OF ECONOMIC SECURITY OF COUNTRIES AND OVERCOMING
THE RECESSION: TOOLS TO CORRECT THE ECONOMIC SITUATION AND
ELIMINATE THE MACROECONOMIC CONSEQUENCES OF THE WAR IN
UKRAINE**

Мета статті полягає в ідентифікації пасток економічної безпеки для країн та для глобального економічного відновлення, а також в аналітичному осмисленні потенціалу форм прояву міжнародних економічних відносин для елімінування наслідків війни в Україні.

До макроекономічних наслідків війни в Україні нами віднесено: 1) ситуацію дефіциту, коли бракує певних товарів загального вжитку та першої необхідності, скорочення виробництва продуктів харчування, експорту та імпорту; 2) крах правил обміну, що призводить до більшої невизначеності, зниження рівня довіри та тенденції переходу торгівлі до бартеру чи угод з низьким рівнем ризику; 3) песимізм, що призводить до скорочення інвестицій, зупинки купівлі-продажу активів; 4) падіння доходів; 5) зниження податкових надходжень та зростання бюджетного дефіциту; 6) призупинка економічної активності; 7) руйнування ланцюгів поставок і розвиток альтернативних комерційних каналів; 8) маніпулятивне ціноутворення; 9) продовольчу інфляцію, що знецінює зарплати; 10) промислову інфляцію внаслідок геополітичних зрушень (енергетична криза) та руйнації фізичних об'єктів; 11) погіршення конкурентних переваг в результаті знищення факторів виробництва та депопуляції. Вплив війни на економіки країн світу варіюватиметься залежно від ступеня торгової, фінансової та ресурсної залежності від Росії безпосередньо, а також побічно через погіршення економічної кон'юнктури внаслідок введених проти агресора багатоступінчастих санкцій. Скорочення пропозиції в енергетичному та продовольчому секторах, обмеження постачання ресурсів, критично важливих для реалізації стратегій цифрового та зеленого переходу не лише паралізують тією чи іншою мірою функціонування цілих секторів по всьому світу, але й змушують переосмислити критерії сталості та усвідомити ризики економічної взаємозалежності. Отже, війна значно загострила прояви сировинного суперциклу, який уособлює одночасне підвищення цін на газ та інші ресурси, і це призведе до того, що дефіцит пропозиції в деяких секторах збережеться до 2023 року як у країнах з

розвиненою економікою, так і в країнах з ринком, що формується і країнах, що розвиваються.

The purpose of the article is to identify economic security traps for countries and global economic recovery, as well as to analytically comprehend the potential of forms of manifestation of international economic relations to eliminate the consequences of the war in Ukraine. The macroeconomic consequences of the war in Ukraine are: 1) a situation of shortage, when there is a shortage of certain consumer goods and essentials, a reduction in food production, exports and imports; 2) the collapse of the rules of exchange, leading to greater uncertainty, a decrease in the level of trust and a trend towards trade moving towards barter or low-risk agreements; 3) pessimism, leading to a reduction in investment, stopping the purchase and sale of assets; 4) falling income; 5) a decrease in tax revenues and an increase in the budget deficit; 6) suspension of economic activity; 7) the destruction of supply chains and the development of alternative commercial channels; 8) manipulative pricing; 9) food inflation, devaluing wages; 10) industrial inflation as a result of geopolitical shifts (energy crisis) and the destruction of physical objects; 11) deterioration of competitive advantages as a result of the destruction of production factors and depopulation. The impact of the war on the economies of the countries of the world will vary depending on the degree of trade, financial and resource dependence on Russia directly, as well as indirectly due to the worsening economic situation as a result of the multi-stage sanctions imposed against the aggressor. Reduced supply in the energy and food sectors, limiting the supply of resources critical to the implementation of digital and green transition strategies not only paralyze the functioning of entire sectors around the world to one degree or another, but also force us to rethink the criteria for permanence and realize the risks of economic interdependence. Consequently, the war has greatly exacerbated the manifestations of the commodity supercycle, embodied in the simultaneous rise in prices for gas and other resources, and this will lead to the fact that supply shortages

in some sectors will persist until 2023 in advanced economies, emerging market and developing economies.

Ключові слова: *війна, економічна кон'юнктура, економічна безпека, фрагментація світової економіки, криза, ланцюги поставок.*

Keywords: *war, economic situation, economic security, fragmentation of the world economy, crisis, supply chains.*

Постановка проблеми. Російсько-українська війна впливає на світову економіку, загострюючи енергетичну і продовольчу кризи, кризу в сфері охорони здоров'я [1] та гуманітарну кризу. Відбувається руйнування глобальних ланцюгів виробництва і поставок, посилюється дисбаланс попиту та пропозиції. Відразу після вторгнення Росії відтік капіталу з країн з ринком, що формується і країн, що розвиваються, помітно збільшився, що призвело до погіршення умов доступу до ринків капіталу позичальників, і загострило ризику боргової кризи. G20 вже запропонувала рекомендації щодо реструктуризації боргового навантаження, зокрема, із врахуванням викликів глобальній фінансовій стійкості, щоб допомогти економікам країн пристосуватися до зростання відсоткових ставок, загострення бюджетних дефіцитів через необхідність збільшення видатків на оборону і на виплати вразливим верствам населення від зростання цін на продукти харчування та енергію. Втім на практиці задеклароване ще не було реалізовано.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В огляді перспектив розвитку світової економіки, укладеному експертами Міжнародного валютного фонду (МВФ) під красномовною назвою «Війна гальмує глобальне відновлення» [2] наголошується на фундаментальному впливі війни в Україні на всю систему форм прояву міжнародних економічних відносин. Експерти провідних лідерів консалтингових послуг Ernst and Young [3], Deloitte [4], BSG [5], Pricewaterhouse Coopers [6] у своїх дослідженнях одностайні у визнанні руйнівних наслідків війни напряду — через руйнування усталених зв'язків,

кризу ланцюгів створення вартості і ланцюгів поставок, блокування логістичних маршрутів, а також опосередковано — через дію санкцій.

Мета статті полягає в ідентифікації пасток економічної безпеки для країн та для глобального економічного відновлення внаслідок російсько-української війни, а також в узагальненні та інтерпретації аналітичних припущень експертів МВФ щодо потенціалу форм прояву міжнародних економічних відносин для елімінування її наслідків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вплив війни на економіки країн світу варіюватиметься залежно від ступеня торгової, фінансової і ресурсної залежності від Росії напряду, а також опосередковано — через погіршення економічної кон'юнктури внаслідок запроваджених проти агресора багатоетапних санкцій. Скорочення пропозиції в енергетичному і продовольчому секторах, обмеження поставок ресурсів, критично важливих для реалізації стратегій цифрового та зеленого переходу не лише паралізують в тій чи іншій мірі функціонування цілих секторів по всьому світу, але й змушують переосмислити критерії сталості та усвідомити ризики економічної взаємозалежності з позицій безпекових викликів. Відтак війна значно загострила прояви сировинного суперциклу, що уособлюється в одночасному підвищенні цін на газ та інші ресурси, і це призведе до того, що дефіцит пропозиції в деяких секторах збережеться до 2023 року як у країнах з розвинутою економікою, так і в країнах з ринком, що формується, і країнах, що розвиваються.

Війна в Україні актуалізувала вічну дилему для політиків: між боротьбою з інфляцією та збереженням відновлення; між підтримкою вразливих верств населення та зменшенням дефіциту бюджету [7]. У деяких країнах із розвинутою економікою, у тому числі у США та деяких країнах Європи, інфляція сягнула найвищого рівня за більш ніж 40 років (яка виникла після енергетичної кризи 1970-х років). Тригером посилення інфляції стала комбінація різних факторів — війна, санкції, пандемія, збої в ланцюжках поставок, а також м'яка політика центробанків, яка передбачала штучне

збільшення грошової маси і низькі процентні ставки [8; 9]. При цьому країни, що використовували інструмент конкурентних девальвацій [10] як складову системної політики неопротекціонізму [11] та регуляторної конкуренції [12] заради створення нових порівняльних переваг і штучного викривлення ринків, а відтак впливу на міжнародний поділ праці, опиняться у більш вигідному макроекономічному становищі з точки зору впливу на купівельну спроможності національних валют вище зазначеного комплексу потрясінь.

Відтак спосіб інфляційного вгамування, що обиратимуть уряди (каналами бюджетно-податкової політики) і центробанків (каналами грошово-кредитної і валютної політик), будуть відрізнятися в залежності від здатності до маневру в реагуванні (чи є країна нетто-експортером чи нетто-імпортером капіталу, чи є вона емітентом резервної валюти, яка демографічна структура в країні), а також позицій країни на світових ринках (чи є країна експортером або імпортером нафти, чи може країна забезпечити бюджетні надходження від нарощування експорту, чи має диверсифіковану структуру економіки, чи не втратила доступ до логістичних маршрутів і т.д.) та соціального фону (чи буде населення готове до «затягування пасків» і режиму тотальної економії). У країнах, що розвиваються, підвищення цін на продукти харчування та паливо може значно збільшити ризик соціальних заворушень. Водночас, такий тиск на домогосподарства фактично зводить нанівець потенціал використання соціального демпінгу як інструменту регуляторної конкуренції в умовах реконфігурації міжнародного поділу праці.

Уряди намагатимуться розірвати зачароване коло, коли більш високі ціни на товари і послуги призводять до зростання заробітної плати та інфляційних очікувань, а заробітна плата та інфляційні очікування, які змушують збільшувати споживання вже сьогодні, викликають подальший ріст цін. В середньостроковій перспективі виразно спостерігатиметься макроекономічний ефект храповика, коли ціни зазвичай не знижуються також легко як підвищуються [13, с.124]. У країнах, де згубні наслідки війни більш значні, пошук компромісу між відновленням зростання (яке потребує дешевих

кредитів і грошей, а відтак низьких ставок, а також більш високих заробітних плат) та стримуванням інфляції (що вимагає високих процентних ставок, зростання податкового навантаження або зниження заробітних плат) буде складнішим. Але в будь-якому випадку, інфляція — це завжди про тиск на валюту, зниження її купівельної спроможності та у підсумку погіршення якості життя. Зміна політики центральних банків у бік підвищення процентних ставок ще більше скоротить фіскальний простір (бо менше бізнесів зможуть собі дозволити нарощувати потужності або навіть лишатись на ринку) і зменшить надходження до бюджету у багатьох країнах, особливо в тих, що імпортують нафту, газ і продовольство.

Війна збільшила ризик подальшої фрагментації світової економіки на геополітичні блоки з різними технологічними стандартами, транскордонними платіжними системами та резервними валютами. Такий тектонічний зсув спричинить високі витрати на адаптацію та довгострокові втрати продуктивності, оскільки ланцюжки поставок та виробничі мережі реконфігуруються. За прогнозами МВФ очікується, що до кінця 2022 року українська економіка скоротиться на 35%, але перепони на шляху відновлення залишатимуться на багато років уперед.

По суті, глобальна економіка постала перед чи не найбільшим випробуванням із часів Другої світової війни [14], тригером якого стала війна в Україні. Про це йдеться у дослідженні експертів МВФ під назвою «Чому ми повинні протистояти геоекономічній фрагментації — і як» (Why We Must Resist Geoeconomic Fragmentation—And How) [15]. Пандемія, волатильність на фінансових ринках та кліматична криза, яка вже вплинула на перегляд прогнозів врожайності в бік їхнього зменшення, вимагають компанії переглядати стратегії інтернаціоналізації діяльності в частині корекції своєї участі в глобальних ланцюгах створення вартості та ланцюгах поставок. Ускладнення доступу до фінансових та кредитних ресурсів чинить тиск на країни та компанії з великим рівнем заборгованості, а домогосподарства всіх країн — як розвинених, так і тих, що розвиваються — вже відчувають вплив

зростання цін на продукти харчування та енергоносії. Поступове зростання процентних ставок впливає на погіршення Індексу ділової довіри (Business confidence index, BCI) та Індексу споживчої впевненості (Consumer Confidence Index, CCI).

Втім на перший план виходить ризик геоекономічної фрагментації як прояв деглобалізаційних процесів [16], що, на думку експертів МВФ, стала побічним результатом глобалізації, яка в останні тридцять років набула безпрецедентних проявів. Серед її переваг — підвищення продуктивної спроможності країн внаслідок лібералізації міжнародного руху капіталу, товарів, послуг, технологій, інформації, що дозволило фактично потроїти розмір світової економіки та позбавити 1,3 мільярда людей проявів крайньої бідності. Серед побічних ефектів глобалізації — посилення нерівності у доходах, розподілі багатства та реалізації можливостей як між країнами, так і всередині них.

Втрата довіри до нинішньої глобальної економічної системи почалась задовго до пандемії і призвела до її поступової фрагментації, що посилювалась внаслідок торгових воєн, використання нетарифних інструментів боротьби, впровадження неуніфікованих технологічних стандартів у де-юре лібералізованому просторі. Як наслідок, темпи економічного зростання знизились. Згідно з дослідженням МВФ, лише невизначеність щодо торгової політики призвела до скорочення світового валового внутрішнього продукту в 2019 році майже на 1 %. А відколи почалася війна в Україні, близько 30 країн обмежили торгівлю продуктами харчування, енергоносіями та іншими ключовими товарами. Країни починають розробляти паралельні, автономні платіжні системи, щоб знизити ризик потенційних економічних санкцій, що збільшить трансакційні витрати для бізнесу та споживачів.

МВФ пропонує новий принцип співпраці: «Політика призначена для людей. Замість того, щоб глобалізувати прибуток, ми маємо локалізувати переваги об'єднаного світу». Саме тому відновлення довіри до глобальної

системи, на думку експертів МВФ, є першочерговим завданням для світової спільноти, в контексті чого виокремлюється чотири пріоритети [15].

По-перше, зміцнити торгівлю, щоб підвищити стійкість торговельних зв'язків шляхом подальшого зниження торгових бар'єрів з метою зменшити дефіцит та знизити ціни на продукти харчування та інші товари. Країнам і компаніям необхідно диверсифікувати імпорту, щоб забезпечити ланцюжки постачання та зберегти для бізнесу переваги глобальної інтеграції. І керівники бізнесу повинні відіграти важливу роль в цьому напрямку, адже диверсифікація може вдвічі скоротити потенційні втрати ВВП через перебої в постачанні. Виробники автомобілів та інші компанії виявили, що розробка продуктів, у яких можна використовувати заміники або більш доступні деталі, може знизити втрати на 80 %. Адже ланцюжок створення вартості автомобілів можна охарактеризувати як мережу, керовану автовиробниками, що характерно більшості капіталомістких і високотехнологічних галузям. Ланцюжок створення вартості складається із поєднання фірм різного розміру, типу та географічного охоплення, що виробляють величезну різноманітність продуктів від простих деталей до технологічно складних систем. Адже типовий автомобіль може містити від 15 000 до 25 000 складових частин і конструкцій його основних систем, які потрібно зібрати до купи і забезпечити цілісність кінцевого продукту. Кожен існуючий автомобіль – це данина плануванню процесів, організації, технології виробництва та виробничої логістики. Колись виробники транспортних засобів були високою мірою вертикально інтегровані, але цей підхід поступився місцем відокремленим та спеціалізованим постачальникам запчастин, які могли зосередитися на розробці продукту та досягненні ефекту масштабу. Фахівці зі стандартизації, які часто є автовиробниками, проводять маркетингові дослідження, розробляють концепцію транспортного засобу та проектують технічні характеристики транспортного засобу, включаючи його ключові модулі та системи, інвестуючи у дослідження, розробки та технологічні процеси. Постачальник першого рівня може бути стандартизатором, співпрацюючи з автовиробниками у розробці

компонентів та модулів. Фахівці з комплектуючих виготовляють їх відповідно до специфікації та вимог стандартизаторів і поставляють необхідні товари інтеграторам або збирачам для виробництва модулів та систем або остаточного складання автомобілів. Спеціалістів з компонентів можна розділити на постачальників першого рівня, які поставляють компоненти безпосередньо збирачам, і постачальників нижнього рівня, які поставляють компоненти іншим постачальникам або інтеграторам. Постачальники нижчого рівня — більшість з них є невеликими підприємствами — як правило, виробляють простіші та трудомісткі деталі, які пізніше будуть включені постачальниками вищого рівня. Що стосується структури витрат в автомобільному ланцюжку створення вартості, то закупівля та виробництво деталей, компонентів і модулів є найбільшою областю витрат, на яку припадає від 40 до 70 % ціни середнього автомобіля. Другою та третьою за величиною областями витрат є продажі та маркетинг, а також дослідження та розробки, на які припадає приблизно 20 та майже 10 % вартості автомобіля відповідно. Витрати на складання та матеріали становлять менше 10% вартості автомобіля. Оскільки витратні матеріали, такі як деталі, компоненти та модулі, становлять найбільшу групу витрат, одна з ключових стратегій, прийнята автовиробниками для підвищення конкурентоспроможності, передбачала ефективне управління ланцюжками поставок з метою зниження витрат, і це призвело до розширення автомобільних ланцюжків доданої вартості до сусідніх країн із низькими витратами [17]. Диверсифікація експорту також може збільшити економічну стійкість, чому сприятиме покращення наявної інфраструктури, щоб допомогти підприємствам скоротити ланцюжки поставок, а також розширення широкосмугового доступу до інтернету задля покращення бізнес-середовища.

По-друге, МВФ закликає до активізації спільних зусиль у вирішенні проблеми заборгованості [18] шляхом задоволення запитів країн на реструктуризацію боргів, що призведе до активізації інвестиційної співпраці і дозволить просунутись у бік інклюзивного зростання.

По-третє, експерти МВФ заохочують до модернізації транскордонних платежів, адже, за їхніми оцінками, середня вартість міжнародного переказу становить 6,3 %, а це означає, що близько 45 мільярдів доларів на рік отримують посередники, а не мільйони домогосподарств з низькими доходами, які могли б збільшити споживчий попит. Країни могли б спільно розробити глобальну загальнодоступну цифрову платформу — нову частину платіжної інфраструктури з чіткими правилами — щоб кожен міг відправляти гроші з мінімальними витратами, з максимальною швидкістю та безпекою, поєднуючи різні форми грошей, у тому числі цифрові валюти центральних банків. Фрагментацію валютно-фінансового простору посилює диверсифікація світових валютних резервів: з 2001 по 2021 рік частка долара в них впала з більш ніж 70% до 59% [19]. І важливу роль в цьому відіграє саме Китай. Хоча частка юаня все ще обмежена, вона швидко зростає, оскільки низка країн прагне вирватися із західної орбіти, особливо в Азії. Прикметно, що своїм рішенням, з 1 серпня 2022 року МВФ ухвалив, що п'яти валютам, які відповідають критеріям відбору для включення в кошик для визначення вартості СПЗ, будуть присвоєні такі частки на основі їхньої ролі у міжнародній торгівлі та фінансах: долар США - 43,38 %; євро - 29,31 %; китайський юань - 12,28 %; японська єна - 7,59 %; фунт стерлінгів - 7,44 % [20].

Війна в Україні, безперечно, прискорить інтернаціоналізацію юаня на міжнародному рівні та зменшення частки долара. У короткостроковій перспективі Китай, ймовірно, намагатиметься уникати прямої підтримки Росії, проте у довгостроковій перспективі його мета полягає у зміцненні своєї автономії та незалежності від США, особливо в сировині та нових технологіях. Росія експортує сировину та рідкісні метали, необхідні для розвитку високих технологій. Китай використовує фактор російських санкцій для розгортання проекту власної цифрової валюти — електронного юаню, який було започатковано під час Олімпійських ігор. В даний час він починає розвивати його на міжнародному рівні за допомогою проекту «mBridge», платформи цифрової валюти з Гонконгом, Таїландом та Об'єднаними Арабськими

Еміратами, що дозволить здійснювати транскордонні платежі в режимі реального часу та з меншими витратами за відсутності долара як посередника трансакцій.

Цей вид «цифрової валюти центрального банку» (CBDC) створює безліч змін, оскільки грошово-кредитна агенція може контролювати її міжнародне використання, тобто суму та процес переведення юаня за кордон місцевими резидентами, що неможливо регулювати за допомогою готівкових або традиційних банківських переказів. Такий контроль міг би серед іншого допомогти обмежити відтік капіталу під час фінансових криз. Відтак CBDC являють собою нові варіанти грошей центрального банку, відмінні від готівки або резервних/розрахункових рахунків центрального банку [21]. Гроші відтак можна класифікувати за чотирьома критеріями: (i) за емітентом (центральный банк чи ні); (ii) за формою (цифрова чи фізична); (iii) за доступністю (широка або обмежена); та (iv) за використовуваними технологіями (однорангові токени або облікові записи). Різні рівні доступності розмежовують два широкі CBDC — загального призначення та для оптової торгівлі. «Оптова CBDC на основі токенів — це цифровий токен з обмеженим доступом для оптових розрахунків (наприклад, міжбанківських платежів або розрахунків за цінними паперами). Експерименти у цій галузі зазвичай спрямовані на заміну існуючих технологій з метою підвищення ефективності. Варіант загального призначення (тобто CBDC, доступний широкому загалу) може бути заснований на токенах або облікових записах і, в першу чергу, призначений для роздрібних трансакцій (але доступний для більш широкого використання). Варіант на основі токенів буде нагадувати тип «цифрових грошей», які можуть поширюватися серед широкого загалу у різний спосіб, ніж більш прямий варіант на основі рахунку [22]. CBDC потенційно може посилити конкуренцію у платіжному секторі країни двома способами: безпосередньо, конкуруючи з існуючими формами платежів; і опосередковано, якщо CBDC буде розроблено як платформу, відкриту для приватних постачальників платіжних послуг [23].

Інститут цифрової валюти Народного банку Китаю та Центральний банк Об'єднаних Арабських Еміратів приєднуються до проєкту Multiple CBDC (m-CBDC) Bridge, проєкту транскордонних платежів. Проєкт спрямовано на розробку експериментального прототипу для полегшення транскордонних валютних платежів в режимі реального часу з використанням технології розподіленого реєстру. Ініціатива m-CBDC Bridge реалізується у партнерстві з Інноваційним центром BIS (BISIH), Валютним управлінням Гонконгу (HKMA) та Банком Таїланду (BoT). Він додатково вивчатиме можливості технологій розподіленого реєстру (DLT) шляхом розробки експериментального прототипу (PoC) для підтримки транскордонних валютних транзакцій «платіж проти платежу» в режимі реального часу в декількох юрисдикціях, що працюють цілодобово і без вихідних. Він аналізуватиме варіанти використання у бізнесі у транскордонному контексті як з національною, так і з іноземною валютою. Проєкт m-CBDC Bridge створить сприятливе середовище для більшої кількості центральних банків в Азії, а також в інших регіонах для спільного вивчення потенціалу DLT у покращенні фінансової інфраструктури для транскордонних платежів. Мета проєкту, ініційованого HKMA та BoT під назвою Inthanon-LionRock та перейменованого після приєднання BIS Innovation Hub Center у Гонконгу, DCI PBC та CBUAE, полягає в тому, щоб запропонувати рішення та концепції, спрямовані на усунення перешкод, таких як неефективність, висока вартість та складне дотримання нормативних вимог, під час здійснення транскордонних переказів коштів [24].

Глобальний індекс PwC CBDC 2022 [25] аналізує та ранжує провідні роздрібні та оптові проєкти CBDC. Індекс оцінює поточну стадію розвитку проєкту CBDC, також зважаючи на думку центрального банку та суспільний інтерес. Загалом, роздрібні проєкти CBDC (цифрові валюти, призначені для публічного використання) досягли вищого рівня зрілості, ніж оптові проєкти (цифрові валюти, які використовуються фінансовими установами, що мають рахунки в центральних банках), але 2021 року було досягнуто прогресу в ряді успішних оптових пілотних проєктів. Роздрібні проєкти в Індексі очолюють

eNaira Центрального банку Нігерії (CBN), перша CBDC в Африці, та пісочний долар, випущений Центральним банком Багамських островів як законний платіжний засіб у жовтні 2020 року, що робить Багами першою країною для запуску CBDC. Китай став першою великою економікою, яка в 2020 році випробувала CBDC з цифровим юанем, і станом на березень 2022 року пілотні програми працюють у 12 містах, включаючи Пекін та Шанхай.

По-четверте, експерти МВФ наголошують на неприпустимості зволікання протистоянню змін клімату, адже між задекларованими амбіціями 130 країн у скороченні викидів, на які припадає понад 80 % глобальних викидів, висловлених під час кліматичної конференції COP26, і реальною політикою, що ними сповідується, — пастки розбіжностей. Причина в тому, що сировинна та енергетична кризи, розриви у ланцюжках створення вартості та ланцюжках поставок не сприяли прогресу у русі до зеленого переходу. Війна в Україні змінила пріоритети та перемістила фокус уваги світових лідерів на всіх рівнях проявів міжнародної економічної політики із проблеми досягнення кліматичної нейтральності на забезпечення обороноздатності країн, енергетичної, продовольчої та гуманітарної безпеки. Щоб прискорити «зелений» перехід, МВФ виступає за комплексний підхід, який поєднує ціноутворення на викиди вуглецю та інвестиції у відновлювані джерела енергії, а також компенсацію постраждалим секторам. Цьому сприятиме створення Довірчого фонду стійкості та сталого розвитку, який має забезпечувати довгострокове доступне фінансування, щоб допомогти найбільш уразливим країнам-членам впоратися зі зміною клімату та майбутніми пандеміями.

Висновки. Війна збільшила ризик подальшої фрагментації світової економіки на геополітичні блоки з різними технологічними стандартами, транскордонними платіжними системами та резервними валютами. Такий тектонічний зсув спричинить високі витрати на адаптацію та довгострокові втрати продуктивності. Пандемія, волатильність на фінансових ринках та кліматична криза, яка вже вплинула на перегляд прогнозів врожайності в бік їхнього зменшення, вимагають компанії переглядати стратегії

інтернаціоналізації діяльності в частині корекції своєї участі в глобальних ланцюгах створення вартості та ланцюгах поставок. Ускладнення доступу до фінансових та кредитних ресурсів чинить тиск на країни та компанії з великим рівнем заборгованості, а домогосподарства всіх країн — як розвинених, так і тих, що розвиваються — вже відчувають вплив зростання цін на продукти харчування та енергоносії. До макроекономічних наслідків війни в Україні нами віднесено: 1) ситуацію дефіциту, коли бракує певних товарів загального вжитку та першої необхідності, скорочення виробництва продуктів харчування, експорту та імпорту; 2) крах правил обміну, що призводить до більшої невизначеності, зниження рівня довіри та тенденції переходу торгівлі до бартеру чи угод з низьким рівнем ризику; 3) песимізм, що призводить до скорочення інвестицій, зупинки купівлі-продажу активів; 4) падіння доходів; 5) зниження податкових надходжень та зростання бюджетного дефіциту; 6) призупинка економічної активності; 7) руйнування ланцюгів поставок і розвиток альтернативних комерційних каналів; 8) маніпулятивне ціноутворення; 9) продовольчу інфляцію, що знецінює зарплати; 10) промислову інфляцію внаслідок геополітичних зрушень (енергетична криза) та руйнації фізичних об'єктів; 11) погіршення конкурентних переваг в результаті знищення факторів виробництва та депопуляції. За прогнозами МВФ очікується, що до кінця 2022 року українська економіка скоротиться на 35%, але перепони на шляху відновлення залишатимуться на багато років уперед. У країнах, де згубні наслідки війни більш значні, пошук компромісу між відновленням зростання (яке потребує дешевих кредитів і грошей, а відтак низьких ставок, а також більш високих заробітних плат) та стримуванням інфляції (що вимагає високих процентних ставок, зростання податкового навантаження або зниження заробітних плат) буде складнішим.

Література

1. Резнікова Н.В., Іващенко О.А., Войтович О.І. Моделі конкуренції на ринку послуг в сфері охорони здоров'я: проблема використання потенціалу

медичної галузі та її регулювання в умовах глобалізації. *Ефективна економіка*. 2018. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6277>.

2. IMF. War sets back the global recovery. World economic outlook April 2022. 2022. URL: <https://cutt.ly/sH5v2YY>

3. EY Global IFRS. Accounting considerations for the war in Ukraine Updated. 2022. URL: <https://cutt.ly/MH5gfki>

4. Deloitte. Accounting and reporting implications resulting from the Ukraine war. 2022. URL: <https://cutt.ly/7H5gj8n>

5. BCG Executive Perspectives: War in Ukraine. 2022. URL: <https://www.bcg.com/featured-insights/executive-perspectives/war-in-ukraine>

6. PWC. Implications of the Russian government's invasion of Ukraine. 2022. URL: <https://cutt.ly/4H5d1EK>

7. Відякіна М. М., Резнікова Н. В. Детермінанти кризових потрясінь: макроекономічні виміри. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки: у 3-х частинах*. 2013. Вип. 33 Ч. II. С. 96-101.

8. Резнікова Н.В., Панченко В.Г., Іващенко О.А. Від синтезу економічних теорій до політичного консенсусу: монетарно-фіскальні дилеми макроекономічної стабілізації в умовах коронакризи. *Економіка України*. 2021. № 4. С.21-44.

9. Резнікова Н.В., Панченко В.Г., Іващенко О.А. Від ревізії економічної теорії до ревізії економічної політики: пастки нового макроекономічного консенсусу. *Економіка України*. 2021. № 3. С. 19-40.

10. Луцишин З. О., Резнікова Н. В. Конкурентні девальвації у валютних війнах: фінансові протекції неопротекціонізму. *Міжнародна економічна політика*. 2013. №2 (19). С. 48-65.

11. Панченко В.Г., Резнікова Н.В. Неопротекціонізм як інструмент усунення внутрішньої суперечності лібералізму. *Ефективна економіка*. 2016. №1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5781>.

12. Панченко В.Г., Резнікова Н.В., Булатова О.В. Регуляторна конкуренція в цифровій економіці: нові форми протекціонізму. *Міжнародна економічна політика*. 2020. №1-2(32-33). С. 50-80.

13. Резнікова Н., Рубцова М. Міжнародна макроекономіка: теорія і практика. Київ: Аграр Медіа Груп, 2019. 364 с.

14. Резнікова Н.В. Міжнародні економічні відносини в епоху глобалізації: історико-теоретичні аспекти сучасних світогосподарських зв'язків. *Економіка України*. 2020. № 12. С. 77-80.

15. Georgieva K., Gopinath G., Pazarbasioglu C. Why We Must Resist Geoeconomic Fragmentation – And How. 2022. URL: <https://cutt.ly/fH5nMqY>

16. Reznikova N., Ivashchenko O. Projections of Deglobalization in the Contemporary International Economic Relations in the Context of the Paradigm of Globalism. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка*. 2018. Вип.15. С.98-106.

17. UNESCAP. Characteristics of automotive value chains. URL: <https://cutt.ly/1H5bRAf>

18. Резнікова Н. В. Нові контури боргової залежності: тригери кризових проявів в умовах глобальної взаємозалежності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 15. С. 5-12.

19. Charrel M. The war in Ukraine will accelerate the rise of the yuan internationally and the decline of King Dollar. *Le Monde*. 2022. URL: <https://cutt.ly/yH5n7XW>

20. IMF. IMF Executive Board Concludes Quinquennial SDR Valuation Review and Determines New Currency Weights for SDR Valuation Basket. 2022. URL: <https://cutt.ly/FH5mutp>

21. Central Bank Digital Currency. 2022. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/cbdctracker/>

22. Boar C., Holden H., Wadsworth A. BIS Papers No 107. Impending arrival – a sequel to the survey on central bank digital currency. 2020. URL: <https://www.bis.org/publ/bppdf/bispap107.pdf>

23. IMF. Behind the Scenes of Central Bank Digital Currency. 2022. URL: <https://cutt.ly/1H5mgK3>

24. BIS. Central banks of China and United Arab Emirates join digital currency project for cross-border payments. 2021. URL: <https://www.bis.org/press/p210223.htm>

25. PWC. The race to digital money is on – PwC’s 2022 CBDC Global Index shows which central banks are in the lead. 2022. URL: <https://cutt.ly/iH5nEJS>

References

1. Reznikova, N., Ivashchenko, O. and Voitovych, O. (2018), “Competition models at the market for health care: the problem of utilization of the medical industry capacity and its regulation in terms of globalization”, *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 1, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6277> (Accessed 26 May 2022).

2. IMF (2022), “War sets back the global recovery. World economic outlook April 2022”, available at: <https://cutt.ly/sH5v2YY> (Accessed 27 May 2022).

3. EY Global IFRS (2022), “Accounting considerations for the war in Ukraine Updated”, available at: <https://cutt.ly/MH5gfki> (Accessed 28 May 2022).

4. Deloitte (2022), “Accounting and reporting implications resulting from the Ukraine war”, available at: <https://cutt.ly/7H5gj8n> (Accessed 28 May 2022).

5. BCG (2022), “BCG Executive Perspectives: War in Ukraine”, available at: <https://www.bcg.com/featured-insights/executive-perspectives/war-in-ukraine> (Accessed 28 May 2022).

6. PWC (2022), “Implications of the Russian government's invasion of Ukraine”, available at: <https://cutt.ly/4H5d1EK> (Accessed 28 May 2022).

7. Vidyakina, M. and Reznikova, N. (2013), “Determinants of crisis shocks: macroeconomic dimensions”, *Zbirnyk naukovykh prats' Cherkas'koho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Serii: Ekonomichni nauky: u 3-kh chastynakh*, vol. 33, c. II, pp. 96-101.

8. Reznikova, N., Panchenko, V. and Ivashchenko, O. (2021), "From synthesis of economic theories to political consensus: monetary and fiscal dilemmas of macroeconomic stabilization in the context of coronavirus crisis.", *Economy of Ukraine*, vol. 4, pp. 21-44.

9. Reznikova, N., Panchenko, V. and Ivashchenko, O. (2021), "From revision of economic theory to revision of economic policy: traps of new macroeconomic consensus", *Economy of Ukraine*, vol. 3, pp. 19-40.

10. Lutsyshyn, Z. and Reznikova, N. (2013), "Competitive devaluations in currency wars: financial protections of neoprotectionism", *International economic policy*, vol. 2 (19), pp. 48-65.

11. Panchenko, V. and Reznikova, N. (2016), "Neo-Protectionism as an Instrument for Eliminating the Internal Contradiction of Liberalism", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 1, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5781> (Accessed 27 May 2022).

12. Panchenko, V., Reznikova, N. and Bulatova, O. (2020), "Regulatory competition in the digital economy: new forms of protectionism", *International economic policy*, vol. 1-2(32-33), pp. 50-80.

13. Reznikova, N. and Rubtsova, M. (2019), *Mizhnarodna makroekonomika: teoriia i praktyka* [International macroeconomics: theory and practice], Agrarian Media Group, Kyiv, Ukraine.

14. Reznikova, N. (2020), "International economic relations in the era of globalization: historical and theoretical aspects of modern world economic relations", *Economy of Ukraine*, vol. 12, pp. 77-80.

15. Georgieva, K., Gopinath, G. and Pazarbasioglu, C. (2022), "Why We Must Resist Geoeconomic Fragmentation – And How", available at: <https://cutt.ly/fH5nMqY> (Accessed 27 May 2022).

16. Reznikova, N. and Ivashchenko, O. (2018), "Projections of Deglobalization in the Contemporary International Economic Relations in the Context of the Paradigm of Globalism", *Bulletin of Mariupol State University. Series: Economics*, vol. 15, pp. 98-106.

17. UNESCAP (2018), “Characteristics of automotive value chains”, available at: <https://cutt.ly/1H5bRAf> (Accessed 27 May 2022).
18. Reznikova, N. (2016), “New contours of debt-based dependency: triggers of crisis manifestations in the context of global interdependence”, *Investytsiyni praktyka ta dosvid*, vol. 15, pp. 5–12.
19. Charrel, M. (2022), “The war in Ukraine will accelerate the rise of the yuan internationally and the decline of King Dollar”, *Le Monde*, [Online], available at: <https://cutt.ly/yH5n7XW> (Accessed 27 May 2022).
20. IMF (2022), “IMF Executive Board Concludes Quinquennial SDR Valuation Review and Determines New Currency Weights for SDR Valuation Basket”, available at: <https://cutt.ly/FH5mutp> (Accessed 27 May 2022).
21. The official site of Central Bank Digital Currency (2022), available at: <https://www.atlanticcouncil.org/cbdctracker/> (Accessed 27 May 2022).
22. Boar, C., Holden, H. and Wadsworth, A. (2020), “BIS Papers No 107. Impending arrival – a sequel to the survey on central bank digital currency”, available at: <https://www.bis.org/publ/bppdf/bispap107.pdf> (Accessed 27 May 2022).
23. IMF (2022), “Behind the Scenes of Central Bank Digital Currency”, available at: <https://cutt.ly/1H5mgK3> (Accessed 27 May 2022).
24. BIS (2021), “Central banks of China and United Arab Emirates join digital currency project for cross-border payments”, available at: <https://www.bis.org/press/p210223.htm> (Accessed 27 May 2022).
25. PWC (2022), “The race to digital money is on – PwC’s 2022 CBDC Global Index shows which central banks are in the lead”, available at: <https://cutt.ly/iH5nEJS> (Accessed 27 May 2022).

Стаття надійшла до редакції 27.05.2022 р.